

میهن‌انداریا

دوو

هونه‌رمه‌ندا

عارف نامینی

(مستند عارف) ی جزیری گوت :

نکارم سترانا - بیتزم .. همر دئی بیتزم هندی
من دهنگ مایه .

نهمین شیریوانی دبیتزت :

نهز شمعان بومو کوچهری من کریهه .

دهمین باسن په‌بیسکا ره‌وشه‌نقانیی د که‌ینو چهند
پتیه‌لیسک برینه‌و چهند به‌رزو بلند بوویه آ . یان
چهند کیویرو نزمه آ .

هه‌لبت نه‌فه باسن ههمی چه‌شنو ته‌رحه‌و
تایجن ره‌وشه‌نقان یی‌نه چ توره یان چ میژو یان زانیاری
یان هونه‌ر یان ... ت د .

ل فیره مه د فیت باسی داقه‌کا هونه‌ری ب
که‌ین کو ته‌رحه‌که ز ره‌وشه‌نقانییا ملله‌تی : ناشکه‌رایه
گهر ملله‌ته‌ک ره‌وشه‌نقان نه‌بیت کیشو بهایج هونه‌ری
نه‌زانیبت و هیچ بایه‌خه‌کی یی‌ن زاده‌ت .. ل گهل هندی
چی د بیت ب چافه‌کن گه‌له‌کن سفک به‌ری‌و خو ب
ده‌ته ههمی تایت هونه‌ری چ ستران .. نه‌کنه‌ر ..
شانو .. بن .

نه‌فجا ده‌مین ره‌وشه‌نقانییا ههر ملله‌ته‌کی
به‌رفره ه د بیتو پتنگ‌فا د رانیت بو پتشفه پله‌یا
هونه‌ری زی ههر وه‌ساب سهر که‌فیت و پتشفه د
چیتو نا‌وازو سترانو نه‌کنه‌رو شانو جه‌ن خو و

گرنو ب چافه‌کن بلند د مینن . ل سهر ده‌مین به‌ری
ملله‌تی کورد ههر وه‌کی ههمی ملله‌تین روژه‌لانی ب
چافه‌کن گه‌له‌ک سفک و نزم د نیترا هونه‌ری و د گوته
« سترانیژا » « ده‌لی » و نه‌کنه‌را « لیوک » ..
نهم د زانین نه‌ف ههر درو په‌یفه « ده‌لی و لیوک »
گه‌له‌ک د نزم و سفک ، یانکو مرو فک هه‌گهر هاتو نه‌ف
ههر دوو په‌یفه پتشفه هاتن گوتن وی مرو فی چ ریزو چ
بها نامینیت ل ناف خه‌لکی ، خه‌ک دئی یاری و ترانا
پتکهن ،

د سهر هندی‌را ههر ل چه‌رخیت به‌ری ملله‌تی کورد
ههمی نه‌فینداری چیرو‌کلو سترانا بو ، ههر دم نه‌ف
نسته هه‌لدایه و هاندایه ... ای چیرو‌کیترو سترانیژ
ب خو د یی‌ن ریزو بوون ل ناف ملله‌تی . وه‌کی شه‌ماکا
و هه‌لیان و د سوتن ، جار ژ یی‌ن ریزی‌سی جار ژ
برسی‌سو هه‌زار یی‌ن جار ژ دهر به‌ده‌ری یی‌ن کوچک و
دیوانخان ههل و روهن د گرنو گهر یی‌ن گو فندو دیلانان
د فه‌هه‌زاندنو د مه‌باندن .

نه‌فه‌بوو دهر دو کوایت ده‌لی‌یاو لیوک‌سا ، ههر وه‌ک
هونه‌رمه‌ندی ب ناف و ده‌نگ محمد عارفی جزیری ب
خو گوتی .

نهم ل گهل هه‌فالیخ خو یی‌ن هونه‌رمه‌ند (حسن
جزراوی) د گه‌ریام گوندو گوند .. شارو شار ..
دولو نه‌ال مه د برین تا کو د گه‌هشتینه کوچکه‌کن
دیوانخانه‌کن ، دووشه‌ف و دوورژا دا قیر که‌ینه
سیرانا ، ل دویمه‌هیکن دا چاریک دنیاری ده‌نه مه
ههر دووکان ، دا زقرینه‌ف مالیت خو ،

ل فی ده‌می و نوکه هیفی و خوزیکیت مه نه‌ون
هونه‌ری جه‌و ریزو بهایج خو هه‌بیت ل ناف ملله‌تی و
گه‌له‌ک بهای ب ده‌ینه هونه‌رمه‌ندا وه‌کی خه‌لکی ههمی
جیهانی و ده‌دکن بو هونه‌رو هونه‌رمه‌ندیت خو ،

ل باژیری به‌فدا مه دهر گه‌هی دوو هونه‌رمه‌ندا
قوتاو چوبنه زورو که‌فتینه گوشت و گویا ، ههر دوو
دان‌عومر بوون یی‌ن ستیرا وان ههر یا گه‌ش بوو دلن
وان خوشه دئی یی‌ن سحاره ل زینا وان ، هونه‌رمه‌ند
نه‌فه‌نه .

(محمد عارف جزیری ، نهمین شیریوانی ،)
جارا نیکن دا بچینه جفاتا (محمد عارفی) ، پسیرا
نیکن من گوت دئی بیژمه محمد عارفی خو پتشیکیشی
خوینده‌فانا ب که ته بنیاسن !! ای پاشی من هزر کر
کو بابن گهریمی ژ هندی‌و حمزیره و پتشی هندی‌و نینه ،
چونکه که‌س نمایه ده‌نگن فی هونه‌رمه‌ندی‌و معزنو

بهرکفتی گولڼ نه‌بوی و نه‌بیستی ، لینا من گولڼ :

- بابی که‌ریمی نه‌گهر ب کاری بوهه ب په‌یقه
کا تو روزا خو چه‌وا بوریتی ، نانکو ده‌من سپیلنی تو
ژ خه‌وی رادبسی و تا کو بیتنه‌ف سپیته ،
محمد عارفی د به‌رسفا خو دا گوت :

- ئی .. ه جارنی نه‌فه نئیزیکی بیست و نه‌ه
ساله نه‌ز ل میلنی ، ده‌من د بیتنه سپیته نه‌ز ل مال
ده‌ردکه‌فم د چه‌م چه‌م هه‌فالو هوگرا نه‌فم و چه‌م
چه‌م هه‌فالو هوگرا نه‌فین کو د ژی‌پین من دا ...
نیفاران د چه‌م په‌یاسنی ل ره‌خ پرا میلنی به‌ری خو
د ده‌مه جیهاننی ، چونکه چافنی مه هه‌ری ل ده‌رفه‌و
که‌یفنی ، نو کارنی من هه دوانزده مه‌ها ستران ته‌مبیر
بوو ، نه‌گهر که‌یفنک شاه‌ی به‌ک هه‌بیت د چمن جار ژی
د چه‌م ده‌وکنی نامیدنی ناکرنی بامه‌رنی ، لئ سی باه‌را
وی ژبارا من ل ناکرنی بوو ..

- ژبلی کارنی سترانانو ته‌مبیری د دویژاهیا

ژبی‌پین ته‌ما ته چ کارین دینر گرینه ؟؟

- ل به‌ری ... ل ناه‌ه‌را ستران گوتنی‌پرا من
سونه‌تکونا بچویکا ژی د کر ... سونه‌تکون کارو
که‌سپا من به‌ری بو ، گوندو گوند شار بو شار نه‌م د
گه‌ری‌یابین و د به‌ه‌را سترانو لاوزه ژی
چیتیر مه بخسو د گوتن
چونکه ل ده‌من به‌ری مه ستران چاک نه د زانین .. من
که‌له‌ک ستران بو خو ژ خه‌لکی د گرتن .. من پس‌یار د
کر نه‌ف سترانه چاواو ؟ مقامن هه چتوف تا نه‌م ب
درستی فیزی هونم‌ری بووین ... تا کو نه‌م بووینه
سترانی‌پژ ، تا نوکه ژی نه‌ز سترانا چن د که‌م و کاسیتا
تژی د که‌م د چه‌م گوفه‌ندو داوه‌تان ..

+ - خوشترین ژبانا خو ته‌بری که‌نگی بوو ل

گیرنی ؟؟

- ژبی‌پین من [۲۰] بیست سال بوو ده‌من نه‌ز
ل جزیرا بوتا ده‌رکه‌فتم و هاتیمه ده‌وکنی ... حسننی
جزیری ژی هه‌فالنی من بوو ... نه‌م پتکه‌ف د چوبنه
کوچک و دیوانخانیته‌ف ناغله‌رو به‌گله‌ران نو فیکرا د
بسترین ، فیکرا ژبانا خو مه‌برو مه چه‌ز ژ مالنی
دنیاین نه د کر ، ده‌میت مه هه‌می خوشی و شاه‌ی
بوون ، نه‌گهر شاه‌ی و خوشی نه‌بان نه‌م لئ د
که‌ری‌یابین ، ..

+ - یرو باوه‌رین نه‌ چنه ل سمر وان دیلانو
ناهه‌نگو شاه‌یانا نه‌وی ل کوردستاننی د هینه کرن ؟
چاوا تو هه‌فیشکی‌پین تیندا د که‌ی ؟

- نو به‌رسفا من فرنی د که‌نو هه‌ر باژی‌ره‌کنی
یان هه‌ر گونده‌کنی ب چمن سر بانارا ل هه‌می جه‌ا
د هینه پیشیا من ، ل فان تشتین ته‌ گوتین هه‌میا
نه‌ز هه‌فیشکی‌پین تیندا د که‌م ... لئ نه‌و گیلوین میتراو
فه‌خارنن من نینه ... نوکه نه‌ز ل گهل به‌فلین خو
رادبم و د روینم چونکه نه‌ز پار چوومه (ته‌وفاا چه‌ج) ،
لئ د گهل هندنی ژی نه‌ز نکارم ستران و لاوژا نه‌بیژم
تا نه‌و ژی نه‌ز هه‌ر د بیژم و دی هه‌ر بیژم بلا نه‌ز
(چه‌جی) بم - هندنی من ده‌نگ مایه‌و تا نه‌ف ده‌نگه
د که‌فیت ، چونکه نه‌فه کارنی منه ،

+ - تو هه‌ستنی د که‌ی کو خه‌لک چه‌ز ژ ده‌نگو
سترانیته‌ف ته‌ د که‌ن ؟

- که‌له‌ک ... نه‌ز هه‌ستنی د که‌م .. نو ده‌من
خه‌لکی نه‌ز خوشی د فیم ، ل وی ده‌می نه‌ز هه‌ست
د که‌م کو نه‌ز لاوه‌کنی چارده سالی مه ،

+ - ل سمر یرو باوه‌ریت ته‌ گنی ژ سترانی‌پژین
کورد جه‌ن خو گره‌ه ل ناف ملله‌تی ؟

- نه‌ز نکارم ب بیژم فلانی ... هه‌ر سترانی‌پژه‌کی
مرؤفین خو هه‌نه ..

+ - لهو سترانين ته گوتين همی د فلکلورینه
یان هندهک ژ دانا هنده هوزانفانانہ ؟ ؟
 - همی د فلکلورینه .. مه قام و په سته ، تا
 نه فر وژی که سه کی بو من چ نه نفیس یو گوتی به من :
 ها ب بیژہ ..

+ - چاوا تو فیری ته میری بووی ؟

- ل بچویکاتیا من دهنګن من خوش بوو .. وی
 دهی نزل « میردینې » بووم .. زه لاهه کی ل ویری
 گوته من : مادهم دهنګن ته خوشه و سترانا زی د زانی
 ته میری د ب بهر را لیده هیدی هیدی دی فیر بی ،
 که سځی لهز فیری ته میری نه کریمه ، من ب خو زانی
 بهر بهر ، چ (دهرس) زی من نه خاندینه و نه ز
 نفیسینی نزانم ...

+ - کی ژ گوند یان باژیر پتر د که فینه دلن
 نه ژ همیان خوشی تر د فیت ؟ ؟
 - لهو گوندو باژیری له زمانې من بزانش ..
 چونکه لهو د زانم لهز چ د بیژم لهز زی د زانم لهو چ
 بیژن ، ..

+ - تملاتی و نه خوشیین ته برین ؟

- ل دهمی گه ریانا ل فی گوندی بو گوندی هر
 هوسا هنده جارن د نه فینه تملاتی .. لهم
 گه لهک د گه ریاین هم د وهستیاین .. زکهک تیرو
 دانزده برسی .. ل فی گه ریاین « ۱۵ » پانزده سالن
 ل گه ل حسنې جزیری گه ریایمو « ۱۵ » سالن ل
 گه ل عیسی بهرواری گه ریایمه .

+ - ژبارا ته چوانمو رهوشی ته خوشه یان نه؟
 لهز رازیمه .. چافن م ل هندې نینه کو
 دهوله مند زه نګین بیم .. لی من د فیبا هر گهنچو
 تولاژ باما .

+ - نافی ته یی درستو جهن نهو زاپوکیین
ته ؟ ؟

- نافی من محمد عارفن جزیری به ، لهز ل
 جزیرا بو تا بوویمه ، نیک خویشک من هه بهو برا من
 نینن ، ای هه قالو دوست من گه لهک هه نه ، هه فانی
 راست ژ برا چیتره ، کورپکو که چهک من هه نه ، نافی
 کورپی من که ریبه خاندنې و نفیسینی د زانیت ، که چا
 من نه خاندنه فانه (امیه) .

+ - چند ستران تمهمنو چند ل نیتزگن
کوردینه ل بهعنا ؟ ؟

- ستران و په ستین من « ۳۰۰ » سځ سده
 یی هه نه همی یی ل نیتزگی ، (قهوانه) زی که لهک جارا
 من چیکرینه ل سالا ۱۹۳۶ و ۱۹۴۴ ز ل سورین و
 بیروتی ...

+ - دهره ی نراقی ته دیتی به ؟

- ل گه ل « عیسی بهرواری » و « گولبهاری »
 لهز چوومه لبنانی و شه هیانه مه چیکرینه ، دوو جارن
 زی لهز چوومه « کویتنی » ل سر داخانا هندهک
 فهلا ل ویری ، ل نادیتت ویری مه شاهیانه کریمه ،
 لهزو « حسنې جزیری » زی جاره کی و دی چوونیه
 نیرانی هم بسترین بو نیتزگانیان .

+ - ل دویمه هیتی هم حمز د که یی بزانش کا
هیی و داخازین ته چنمو دا خو بو مه قالا که ی ؟ ؟

- نه فه سه ری « . » سالا به لهز د بستر و
 نه میری لی د دهم نهو (متقاعد) و دلن من یی هندې
 نینه لهز (قهسرا) و خانیا ناکام ، لی دلن من گه لهک
 خوشه چونکه باش د زانم چ مالو خانو تر و میتل و
 گازیو نه مایه دهنګن من لی نه بیت !! چ جه نه مانه
 کوردستان سترانین من نه چوینن !! نه فه بو من به سه ،
 چونکه نه فه به لکه به کو خه لکی گه لهک لهز د فیم
 هونری من بی بهایه ، ل دویمه هیایا زینا خو زی من
 د فیبا خه لکی (رازی) که م و خه لک ژ من رازی بین ،
 خه لک سه مایو له یزو کی ل بهر سازو ناوازو ستران و
 په ستین من بکن ، خوشیا خه لکی خوشیا منه ..
 ل دویمه هیتی لهز د کارم ب بیژم هونری محمد
 عارفی خاندنکه هه که گه لهکا گرنگه بو دانانا بناغسی
 هونرو فلکلوری کوردی ، ...

دا جفاتا هونرمه ندی ب ناف و دهنګ ب هیلین و
 ب چینه جفاتا هونرمه ندا بهر که فنی « نه سربین
 شیروای » .

هه لبت ژنا کورد د بهر دا هه فیشکی د
 هونری دا کریمه .. چالاکي د کاروباری کومه لایهت
 یی دا کریمه ده ستی خو دایه ف میتری بو پالمانا زیارو
 رهوشا بهر ف باشی ، مل بمل گو فند گریدایه د گه ل
 زه لای ،

ل چه رختین بهر و تا نهو ژنا کورد سه ربه ست و
 نازادتر بوو ژ نین مله تین کنارین خو ، چونکه
 رهوشیتین کوردا ریکه کا فره ه ل بهر سینګن ژنان

فکره . گهر بهرئ خو ب دهبه دوبروکا خو دئ
بیی گهلهک ژین بهرکهفتی و بهاگران هه بوون وه کی :
حراد ، فهدم خیر ، زیرین ، رهوشن ، مهستوره ،
مه کین دی تر ،

ل فی دهی - نهو - پتدقیه ژن بیتسه
هشیارکرن کو خوب هاقیته د ناف قادا خه باتن دار
شهرگه ها بزافا تیکه هشتنی و هونه ری دا ، دا کو گهرم
کعت و هونه ری کوردی ژ فه هیلانن و راهستانن
زرگار کهن و پشکدارین د هه می رهنگیت نفیسنن دا
کعت - چیروک ، خرکنا فلکلوری ، هوزان ، رومان
ت د - دا ریکن خوشکهن و ب گه هه که نارین
سهره رازی پین و سهرکه قتنن ، هیفی دارین هه می
که س ب چافه کن بلندو پاقر بهرئ خوب دهنسه
هونه رمندا کورد وهک هه می جیهانن ، هه ره و هسا
پتدقیه سنج و (اخلاق) نولا هونه رمندی کاری د
مروئی دا نه کعت بو کیشان و پیفانا ریزو بهاو هونه ری
وی ، ل سهر فان بیروباو هه مه چهنه گو تو گو یه که د
گهل هونه رمندا هتزا نه سربن شیروانی کرن نه قه نه :
+ - ته بچو کاتیا خو ل گبرئ بوراندی بهو

چهوا؟؟

- نهز خه لکن گوندئ « شهرنهخ » ئی مه ل
کوردستانا تورکیا من شفانی کره ل بهر بهزی نهز
کوچه ر بووم ، ل دهمن بچو کاتین من چ ستران نه
زاین ... کاری من گه ریان بوو ، . جوله میترک ،
هه له کورامیران ، چیانن جودی . بهحرا وانن ، جزیرا
بوتا ، شاخ ، هافلر ، بیستن ، سیرنن ، نامهد
(دیار بکر) ، نه قه جهه هه می من دبینه و نهز لسن
گه ریامه و د گهل باین خو کوچه ری من کره ، بچو کاتیا
خو هه می من ل فان جهه بوراندی بهه ب زاری و
نه خوشی حالی ، ..

+ - ته چهوا دهست ب سترانان کرو ژیین
ته چهنه بی دهمن ته سترانا ئیکن گوتی ؟؟

- ژیین من (۱۷ - ۱۸) سال بوو دهمن من
من سترانا خو یا ئیکن گوتی و نافن سترانن بهستا :

« جزیرئ و جزیرئ

جزیرئ د کورئ دا »

نو مقامن وی : « دهلیلی مامه دؤ »

+ - بوچی وه واری خو هیللو نه گهر چ بووو
هاتیه گبرئ؟؟

- ژ دهردی همزارین و ته حلاتی پین زیاری مه

جهن خو هیللو نهز بچو یک بسووم دهمن هاتینه
دارهوزانن و قادیانو زاخوو پاشی بهغدا ، .

+ - چهوا تو گه هشتنی به ئیزگا کوردی و گنگی
بوو؟؟

دهمن هاتیمه بهغدا نهز چورمه ئیزگا کوردی -
ب هاریکاریا سهیدا « علی مهردان » ی ساللا ۱۹۴۵ ئی
بوو . . . تا کو ساللا ۱۹۷۵ ئی نهز (ته قاعد) بووم ،
جزیرئ) بوو ، دهمن ئیزگه ی - کوردی و عهره بی -
(سععت و) نیف بوون ، سععته که بو عهره بی ، نیف
ژی بو کوردی ، نهو سنن سهد « ۳۰۰ » سترانو
بهسته من ل ئیزگه ی هه نه .

+ - سترانین ته گوتین هه می فلکلورینه ؟

- بارا پتر فلکلورینه . . . پین دی تر ژ هوزانین
جهه گر خوینی و حافظ و شیخ سهلامی نه . . .

+ - ژ سترانین خو کی ژ هه میا ته خوشتر د
قییت ؟

- سترانهک من هه به ژ هوزانین جکه ر خوینی
به سهرئ وی :

« باین سپیدئ ل گهل دارو گولا ، ت ، د »

+ - ستران پتری ژ هه میان پتر د که قییته دلن
تهه ؟

- « محمد عارفی جزیری بهو » که س نا گه هینه
وی و سه روکن هه می ته مبر فانیه ، ..

+ - تشتنن ته نه قییت ؟

- تشتنن من نه قییت « جداهمی به » نه قه من
که له که نه قییت و جهز ناکه م هه بیت ، ..

+ - ته چهوا د قییت بژی ؟ یان هیفی پین ته
چنه ؟

- نهف زیارا بهری نهو هه می م ب ته حلرو
نه خوشی بوراندی به ، م د قییت ژ نهو پاشفه بیینه

ته نایی و خوشی . . . بزئ کیماسی د گهل هه رسن
برایتت خوو خویشکا خو ل بهغدا ،

+ - مه ژ بیرگر ب بیژین گا نافن ته پین دوست
چ بهه ؟

- « نه سربن عه مهر نوسمان » ه

+ - تو خه لکن « شهنمخن » باشه « شبروانی »
چهوا هات ؟

- « شبروانی » نه (له قه با) منا درسته ، لئ
دهمن نهز هاتیه ئیزگه ی ل بهغدا کار به دهستی

ئیزگه ی نهف (له قه به) ل سهر نافن من دانا